

VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 25, 01402 Vilnius, tel. (8 5) 262 6751, faks. (8 5) 279 1466, el. p. tarnyba@vvtat.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188770044.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2022-10-06 Nr. 4E-6107

El. p. rastine@tm.lt

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymas) 6 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintame Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos apraše (toliau – Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas) nustatyta tvarka, Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos tarnyboje (toliau – Tarnyba) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros ir vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo srityse, analizuojant 2021 m. liepos 1 d. – 2022 m. birželio 30 d. laikotarpį. Vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2018 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. 1-197 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos struktūrinių padalinių nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybos Teisės skyriaus nuostatų 5.11. punktu, korupcijos pasireiškimo tikimybę nustatyti pavesta Tarnybos Teisės skyriui. Nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę Tarnyboje buvo taikomi lyginamosios analizės, dokumentų analizės, teisės aktų analizės bei dokumentų vertinimo metodai. Pažymėtina, kad per analizuojamąjį laikotarpį, vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros ir vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo srityse, nebuvo užfiksuoti Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejai. Be to, per analizuojamąjį laikotarpį, vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros ir vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo srityse, nebuvo užfiksuoti kiti tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, už kuriuos numatyta administracinė, tarnybinė (drausminė) ar kitokia teisinė atsakomybė, atvejai.

Atkreiptinas dėmesys, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė yra prielaida, jog valstybės ar savivaldybės įstaigai įgyvendinant jai nustatytus uždavinius, gali kilti pavojus pasireikšti korupcijai padarant korupcinio pobūdžio nusikalstamas ar kitas su korupcija susijusias veikas. Ši prielaida atsiranda, kai atitinkama įstaigos veiklos sritis atitinka bent vieną Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų. Minėto straipsnio 3 dalyje numatyta, jog valstybės ar savivaldybės veiklos sritis ar procesas, kuriame bus atliekama korupcijos rizikos analizė, atrenkami atsižvelgiant į šiuos kriterijus: 1) yra buvę bandymų, pažeidžiant teisės aktų nustatytą tvarką, paveikti viešojo sektoriaus subjekto darbuotojus ar jų priimamus sprendimus; 2) nustatyta korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų kitoje panašioje valstybės ar savivaldybės veiklos srityje ar procese ir yra pagrindo manyti, kad tokio pobūdžio korupcijos rizika gali būti ir šioje valstybės ar savivaldybės veiklos srityje ar procese; 3) priimami

sprendimai yra susiję su materialine ar kitokia suinteresuoto asmens nauda, leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu, kontrolės ar priežiūros vykdymu; 4) kontrolės, priežiūros ar teisėsaugos institucijos nustatė valstybės ar savivaldybės veiklos srityje ar procese korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų; 5) gauta kitos pagrįstos informacijos apie valstybės ar savivaldybės veiklos srityje ar procese esamus korupcijos rizikos veiksnius.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1333 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybos nuostatų (toliau – Tarnybos nuostatai) 2 punktu, Tarnyba įgyvendina valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos, ne maisto produktų rinkos priežiūros ir turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūros srityse. Tarnyba, įgyvendindama valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos srityje ir užtikrindama vartotojų teisių apsaugą, pagal kompetenciją vartotojų ginčų sprendimo ne teismo tvarka nagrinėja vartotojų ir pardavėjų, paslaugų teikėjų ginčus, kontroliuoja sutarčių standartines sąlygas ir ginčija nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas, koordinuoja vartotojų teisių apsaugos institucijų, atsakingų už tam tikros vartojimo srities reguliavimą, veiklą vartotojų teisių apsaugos srityje (analizuoja sukaupią, periodiškai iš valstybės ir savivaldybių institucijų gaunamą informaciją apie vartotojų teisių apsaugą; teikia pasiūlymus dėl vartotojų teisių apsaugos tobulinimo), priima ir derina teisės aktus, susijusius su vartotojų teisių apsauga, teikia išvadas ir pasiūlymus dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų, susijusių su vartotojų teisių apsauga, gina vartotojų viešąjį interesą, taiko įstatymų nustatytas poveikio priemones bei atlieka kitas funkcijas.

Pažymėtina, kad išanalizavus teisės aktuose įtvirtintus Tarnybos įgaliojimus bei funkcijas, darytina išvada, jog Tarnybos veikla formaliai atitinka bent vieną kriterijų, nurodytą Korupcijos prevencijos įstatyme, vadovaujantis kuriuo, Tarnybos veiklos sritys priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė. Nors, Tarnybos veiklos sritys priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, iš ankstesnių laikotarpių atliktų korupcijos rizikos analizių bei pateiktų išvadų dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo, matyti, jog įgyvendinant valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos, rinkos priežiūros ne maisto produktų srityse ir turizmo paslaugų teikėjų veiklos priežiūros srityje, Tarnybos funkcijų atlikimo tvarka yra skaidri, t. y., yra aiškiai įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, kriterijai, sprendimų priėmimo terminai, ir sprendimus priimančys subjektai, funkcijų atlikimas yra išsamiai ir aiškiai reglamentuotas, numatyta priimtų sprendimų apskundimo tvarka. Tarnyba siekdama įvertinti atliktus Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos (toliau – Vartotojų teisių apsaugos įstatymas) įstatymo pakeitimus bei naują vartojimo sutarčių dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo procedūrą, už kurios pažeidimus Tarnyba turi teisę taikyti sankcijas, atsižvelgiant į tai, kad šios sritys atitinka bent vieną iš Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų bei nebuvo nagrinėtos paskutinius 3 metus, buvo nuspręsta 2021 m. liepos 1 d. – 2022 m. birželio 30 d. laikotarpio korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo analizę atlikti vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros ir vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo srityse.

Pasisakant dėl vartotojų ir pardavėjų bei paslaugų teikėjų ginčų sprendimo ne teismo tvarka, pažymėtina, kad minima nagrinėjimo procedūra detalai reglamentuota Vartotojų teisių apsaugos įstatyme bei Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-382 „Dėl Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklės). Tarnyboje išskirtinos šios vartojimo ginčo sritys: vartojimo prekių, nuotolinės prekybos, vartojimo paslaugų, rekreacinių paslaugų sritys. Visos minėtos sritys nagrinėjamos vadovaujantis Vartotojų teisių apsaugos įstatyme bei Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklėse detalai reglamentuota ginčų nagrinėjimo tvarka, tačiau tam tikrais atvejais, kai išnagrinėti vartojimo ginčą ir priimti sprendimą reikalinga kitos kompetentingos valstybės įgalios institucijos ar įstaigos išvada, Tarnyba, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 3-4

punktais bei 24 straipsnio 2 dalimi, kreipiasi į atitinkamos srities kompetentingas valstybės institucijas ar įstaigas, jei tokios yra (pavyzdžiui, dėl ginčų susijusių su medicinos priemonių kokybe Tarnyba kreipiasi į Valstybinę akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos).

Pažymėtina, kad Tarnyba, gavusi vartotojo prašymą dėl įsigytos galimai nekokybiškos ne maisto prekės (elektrotechnikos gaminių, drabužių, avalynės, baldų ir pan.) ar paslaugos ne vėliau kaip per 3 darbo dienas išsiunčia pardavėjui, paslaugų teikėjui, dėl kurio veiksmų (neveikimo) yra pateiktas vartotojo reikalavimas, pranešimą apie gautą vartotojo prašymą nagrinėti vartojimo ginčą, šio prašymo ir jo priedų kopijas, reikalaujama ne vėliau kaip per 10 dienų nuo pranešimo gavimo dienos raštu pateikti išsamius paaiškinimus ir juos pagrindžiančius dokumentus. Tarnyba pirmiausia imasi priemonių vartotojui ir pardavėjui, paslaugų teikėjui sutaikinti ir siūlo vartojimo ginčą išspręsti taikiai, jeigu, Tarnybos nuomone, atsižvelgiant į konkrečias ginčo nagrinėjimo metu paaiškėjusias aplinkybes, taikus susitarimas įmanomas. Jeigu pasiekti taikaus susitarimo nepavyksta, vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija priima sprendimą dėl ginčo esmės (Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 25 straipsnio 9 dalis). Tarnyba, vartojimo ginčus nagrinėja atsižvelgdama į ginčo metu nustatytas aplinkybes ir ginčo šalių pateiktus paaiškinimus, dokumentus, laikydamosi rungimosi principo, kurio esmė yra, kad kiekviena ginčo šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus. Kai ginčo šalys nepateikia Tarnybai įrodymų dėl prekės (gaminio) ar paslaugos, dėl kurios yra kilęs ginčas, kokybės trūkumų, Tarnyba, nagrinėdama vartojimo ginčą ir siekdama išsamiai ir tinkamai įvertinti vartotojo nurodytas aplinkybes dėl galimų prekės ar paslaugos kokybės trūkumų ir tuo pagrindu pardavėjo ar paslaugos teikėjo atžvilgiu keliamo reikalavimo pagrįstumą, esant poreikiui atlieka ne maisto prekės (gaminio) ar paslaugos vertinimą, ko pasėkoje surašo gaminio/paslaugos vertinimo išvadą (toliau – Išvada), Tarnybos patikrinimų taisyklėse, kurios patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2020 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1-318 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos patikrinimų taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Patikrinimų taisyklės) nustatyta tvarka. Atkreiptinas dėmesys, jog Išvada yra tik vienas iš vertinamųjų ginčo nagrinėjimo dokumentų, kuriame įvertinama tikrinamo daikto kokybė (būklė) patikrinimo atlikimo metu bei surašomos faktinės aplinkybės. Ginčo šalys ginčo neteisminio sprendimo procedūros metu turi teisę teikti įrodymus, įskaitant prekių ir (ar) paslaugų kokybės ekspertizės aktą ar laboratorinių tyrimų protokolą, ir dalyvauti juos tiriant, teikti paaiškinimus ir argumentus, prieštarauti kitos ginčo šalies ar kitų nagrinėjant ginčą dalyvaujančių asmenų prašymams ir argumentams, užduoti klausimus, pateikti prašymus, įskaitant prašymus vartojimo ginčus nagrinėjančiai institucijai atlikti prekių ir (ar) paslaugų kokybės ekspertizę ar laboratorinius tyrimus, be kurių rezultatų negalima išnagrinėti ginčo (Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių 31.4 punktas). Tarnybos regiono rinkos priežiūros skyrius per 3 darbo dienas pasirašytą (pasirašo Tarnybos regiono rinkos priežiūros skyriaus darbuotojas teikiantis išvadas ir Tarnybos regiono rinkos priežiūros skyriaus vedėjas ar jį pavaduojantis asmuo) Išvadą išsiunčia ekonominės veiklos vykdytojui ir vartotojui elektroniniu paštu ar paštu (Patikrinimo taisyklių 99 punktas). Tarnybos regiono rinkos priežiūros skyriaus darbuotojas Išvadą su visais vertinimo metu surinktais priedais (nuotraukos, papildomi dokumentai ir pan.), ar informaciją apie taikų ginčo sprendimą, pateikia per Tarnybos dokumentų ir procesų valdymo sistemą „DocLogix“ darbuotojui, kuris nagrinėja ginčą ir suformavo užduotį dėl ne maisto gaminio ar paslaugos vertinimo (Patikrinimo taisyklių 100 punktas).

Vadovaujantis Tarnybos darbo reglamento, patvirtinto Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2019 m. balandžio 10 d. Nr. 1-128 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos darbo reglamento patvirtinimo“ (toliau – Tarnybos darbo reglamentas) 26 punktu vartojimo ginčams nagrinėti Tarnybos direktorius iš Tarnybos valstybės tarnautojų ir darbuotojų sudaro kolegialų organą – komisiją (toliau – Komisija). Komisijos narių kadencijos trukmė nurodoma direktoriaus įsakyme, kuriuo sudaroma komisija. Pažymėtina, kad Komisijos nariu asmuo gali būti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės, nebent yra objektyvių priežasčių, dėl kurių nėra galimybės skirti kito asmens.

Atskiriems klausimams spręsti direktorius gali sudaryti kelias komisijas. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad vartotojų ir pardavėjų ginčams ne teismo tvarka nagrinėti ir vartotojų ir paslaugų teikėjų ginčams ne teismo tvarka nagrinėti sudaromos skirtingos Komisijos. Be to, vartotojų ir pardavėjų, paslaugų teikėjų ginčams ne teismo tvarka nagrinėti, kai ginčo suma yra didesnė negu 5000 eurų, ginčas turi reikšmės formuojant naują vartotojų teisių apsaugos praktiką ir (ar) yra kitų svarbių aplinkybių taip pat yra sudaroma atskira Komisija.

Komisija atsižvelgdama į visą turimą ginčo medžiagą, vartotojo bei pardavėjo paaiškinimus ir pateiktus dokumentus, Išvadą bei jeigu buvo kreipiamasi į atitinkamą instituciją – jos išvadas, ir kitus įrodymus, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatyme įtvirtintais objektyvumo, nešališkumo, rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir kooperacijos (bendradarbiavimo) principais, priima sprendimą (atmesti, patenkinti ar iš dalies patenkinti vartotojo prašymą). Nuo 2022-01-03 įsigaliojus naujai Vartotojų teisių apsaugos įstatymo redakcijai buvo nustatyta, jog tais atvejais, kai Tarnybos Komisija priima sprendimą patenkinti vartotojo reikalavimus ar iš dalies patenkinti vartotojo reikalavimus, pardavėjas, paslaugų teikėjas turi atlyginti Tarnybos patirtas ginčo nagrinėjimo išlaidas proporcingai patenkintų vartotojo reikalavimų daliai. Patirtų ginčo nagrinėjimo išlaidų apskaičiavimas įtvirtintas Tarnybos patirtų ginčo nagrinėjimo išlaidų dydžio nustatymo metodikoje, patvirtintoje Tarnybos direktoriaus 2022 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. 1-20 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos patirtų ginčo nagrinėjimo išlaidų dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Metodika). Metodikos 2 punkte nurodyta, kad atitinkamų kalendorinių metų vartojimo ginčų nagrinėjimo išlaidos nustatomos atsižvelgiant į praėjusių kalendorinių metų vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros veiksmų atlikimo vidutinės sąnaudas. Nustatant vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros veiksmų atlikimo vidutinių sąnaudų dydį, atsižvelgiama į: žodinio vartojimo ginčo nagrinėjimo posėdžio (kai toks ginčas nagrinėjamas žodinės procedūros tvarka) vidutinės sąnaudas; prekės, dėl kurios nagrinėjamas vartojimo ginčas, ar paslaugos teikimo rezultato, dėl kurio nagrinėjamas vartojimo ginčas, apžiūra (kai taikoma) vidutinės sąnaudas (Metodikos 3 punktas). Taip pat Metodikoje pateikta formulė, kuria vadovaujantis apskaičiuojamo vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros veiksmų vidutinės sąnaudos.

Pažymėtina, kad Tarnybos Komisijos priimtas sprendimas dėl ginčo esmės yra privalomo pobūdžio, tačiau, vadovaujantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 28 straipsnio 1 dalimi, ginčo šalys per 30 dienų nuo Tarnybos sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo, gali pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teisme Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – Civilinio proceso kodeksas) nustatyta tvarka bei prašyti nagrinėti ginčą iš esmės. Taigi, iš ginčo šalių neatimama teisė kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą su prašymu nagrinėti ginčą iš esmės. Be kita ko, Tarnybos procedūriniai sprendimai, tarp jų ir sprendimai atsisakyti nagrinėti vartojimo ginčą, sustabdyti ar nutraukti vartojimo ginčo nagrinėjimą, užkertantys kelią toliau nagrinėti vartojimo ginčą, per 7 dienas nuo sprendimo įteikimo suinteresuotam asmeniui dienos gali būti skundžiami bendrosios kompetencijos teismui.

Kaip matyti iš detaliai apibūdintų Tarnybos sprendimų priėmimo procedūrų vartotojų ir pardavėjų, paslaugų teikėjų ginčų sprendimo ne teismo tvarka nagrinėjimo procedūros detaliai reglamentuotos Vartotojų teisių apsaugos įstatyme, Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklėse ir kituose teisės aktuose. Vykdydama Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytą funkciją, Tarnyba priima sprendimus kolegialiai, yra sudaromos atskiros Komisijos. Nors vartotojų ginčų sprendimo ne teismo tvarka priimami sprendimai yra privalomo pobūdžio, kaip yra minima aukščiau, vadovaujantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 28 straipsnio 1 dalimi, ginčo šalys per 30 dienų nuo Tarnybos sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo, gali pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teisme Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka bei prašyti nagrinėti ginčą iš esmės. Taigi, nors nagrinėjant vartotojų ir pardavėjų, paslaugų teikėjų ginčus vartotojų ginčų sprendimo ne teismo tvarka, formaliai korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja, tačiau dėl išsamaus institucijos

veiklos ir sprendimų priėmimo procedūrų reglamentavimo korupcijos pasireiškimo tikimybė Tarnyboje yra minimali.

Pasisakant dėl vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo, pažymėtina, kad iki 2022-01-02 galiojo Vartotojų teisių apsaugos įstatymo redakcija, vadovaujantis kuria, Tarnybos sprendimai dėl vartojimo sutarties nesąžiningų sąlygų buvo rekomendacinio pobūdžio, t. y., iki 2022-01-02 Tarnyba, atlikdama sutarčių standartinių sąlygų kontrolę, nustačiusi, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, turėjo kreiptis į pardavėją, paslaugų teikėją ir pasiūlyti jam per 14 dienų nuo šio pasiūlymo gavimo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų sudarant sutartis su vartotojais. Pardavėjui, paslaugų teikėjui nevykdant Tarnybos pasiūlymo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų, Tarnyba turėjo teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl nesąžiningos sąlygos (sąlygų) pripažinimo negaliojančiomis ar pakeitimo. Iki 2022-01-02 galiojusioje Vartotojų teisių apsaugos įstatymo redakcijoje nebuvo detalai reglamentuota vartojimo sutarčių nesąžiningų standartinių sąlygų nustatymo procedūra, taip pat nebuvo nustatyta pardavėjų, paslaugų teikėjų atsakomybė už nesąžiningų sąlygų taikymą sutartyse su vartotojais. Tarnybai nustačius, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, tačiau pardavėjui, paslaugų teikėjui jas ir toliau taikant vartojimo sutartyse, jam nebuvo taikoma jokia teisinė atsakomybė.

2022-01-03 įsigaliojo Vartotojų teisių apsaugos įstatymo pakeitimai, kuriais išsamiai reglamentuota Tarnybos vykdoma vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo procedūra, nustatant Tarnybos nutarimo pradėti arba atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo priėmimą, šios procedūros vykdymo rašytinės procedūros tvarką, procedūros terminus, pardavėjo, paslaugų teikėjo teises. Taigi, nuo 2022-01-03 įsigaliojusia Vartotojų teisių apsaugos įstatymo redakcija Tarnybos sprendimai dėl vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo tapo privalomojo pobūdžio. Pažymėtina, kad tiek iki 2022-01-02 galiojusiam Vartotojų teisių apsaugos įstatyme, tiek nuo 2022-01-03 įsigaliojančiame Vartotojų teisių apsaugos įstatyme nurodyta, kad sprendimą dėl nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų priima Tarnybos direktoriaus įsakymu sudaryta Komisija (Tarnybos nuostatų 26 punktą).

Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo procedūra išsamiai reglamentuota Vartotojų teisių apsaugos įstatyme bei Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-446 „Dėl Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklės).

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Tarnyba vartojimo sutartis nagrinėja dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnį. Tarnyba, gavusi vartotojo, vartotojų asociacijos ar valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos prašymą, ne vėliau kaip per 30 dienų nuo jo gavimo dienos priima motyvuotą sprendimą pradėti arba atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo (Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 3 dalis). Pažymėtina, kad vartojimo sutartims nagrinėti dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo sudaroma Komisija, kurios sudarymo tvarka reglamentuota Tarnybos darbo reglamente. Vartojimo sutartims dėl nesąžiningų sąlygų nagrinėti sudarytos Komisijos nariu asmuo gali būti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės, nebent yra objektyvių priežasčių, dėl kurių nėra galimybės skirti kito asmens.

Tarnyba išnagrinėjusi prašymą dėl vartojimo sutarties nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo priima motyvuotą sprendimą pradėti arba atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo. Pažymėtina, kad Tarnybos sprendime pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo ar sprendime atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo be visa ko, privalo būti nurodytos aplinkybės, kuriomis grindžiamas sprendimas pradėti ar atsisakyti pradėti procedūrą. Tarnyba priėmusi sprendimą pradėti

vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo išsiunčia jį pardavėjui, paslaugų teikėjui, kuris parengė vartojimo sutarties standartines sąlygas, ir šio Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 1 dalyje nurodytam prašymą pateikusiam asmeniui (jeigu jis yra) (Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 5 dalis).

Tarnybos Komisija sprendimą atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo gali priimti esant Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 4 dalyje įtvirtintiems pagrindams: 1) prašyme nenurodyti reikalingi duomenys (pardavėjas, paslaugų teikėjas ar sutartis) ir šie trūkumai nepašalinami per nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 7 dienos nuo pranešimo apie trūkumus gavimo; 2) prašymas grindžiamas ne teisiniais motyvais; 3) prašymo nagrinėjimas nepriskirtas Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos kompetencijai; 4) prašyme nurodytos vartojimo sutarties sąlygos dėl jų sąžiningumo nustatymo jau buvo išnagrinėtos; 5) prašymas, atsižvelgiant į jo esmę, turi būti nagrinėjamas kitų įstatymų nustatyta tvarka. Tarnybos sprendime atsisakyti pradėti procedūrą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo privalo būti nurodyta sprendimo apskundimo tvarka.

Tarnybos Komisijai priėmus sprendimą pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo vartojimo sutartis dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo privalo būti išnagrinėta ir priimtas Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 10 dalyje nurodyti nutarimai ne vėliau kaip per 60 dienų nuo sprendimo pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo priėmimo dienos. Jeigu dėl pagrįstų priežasčių per šį terminą vartojimo sutartis negali būti išnagrinėta ir negali būti priimtas nutarimas, Tarnyba gali šį terminą pratęsti, tačiau ne ilgiau negu 30 dienų. Pardavėjui, paslaugų teikėjui ir prašymą pateikusiam asmeniui (jeigu jis yra) pranešama apie šioje dalyje nurodytą termino pratęsimą (Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 35¹ straipsnio 9 dalis). Tarnybai įvertinus vartojimo sutartį ir nenustačius vartojimo sutartyje nesąžiningų sąlygų pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 6.228⁴ straipsnį, Tarnybos Komisija priima nutarimą, kuriuo nusprendžia nepripažinti, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos. Tais atvejais, kai Tarnyba įvertina vartojimo sutartį ir nustato, jog vartojimo sutartyje yra nesąžiningų sąlygų pagal Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnį, Tarnyba raštu pasiūlo pardavėjui ar paslaugų teikėjui ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo Tarnybos rašto gavimo dienos pateikti rašytinį išsipareigojimą jų netaikyti sudarant naujas vartojimo sutartis ir vykdant sudarytas vartojimo sutartis (toliau – rašytinis išsipareigojimas). Tarnyba šiuo raštu taip pat informuoja, jog atsakymo nepateikimas netrukdo Tarnybai priimti nutarimo, kuriuo pripažįstama, kad vartojimo sutarties sąlyga ar tam tikros sąlygos yra nesąžiningos, ir įpareigoti pardavėją ar paslaugų teikėją netaikyti šių sąlygų sudarant naujas vartojimo sutartis ir vykdant sudarytas vartojimo sutartis (Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklių 15 punktą). Pardavėjui ar paslaugų teikėjui pripažinus, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, ir Vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklių nustatyta tvarka pateikus rašytinį išsipareigojimą, Tarnyba ne vėliau kaip per 14 dienų nuo šio rašytinio išsipareigojimo gavimo dienos priima sprendimą dėl jo patvirtinimo ir nutraukia tolesnį vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo. Apie tai Tarnyba ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo patvirtinti rašytinį išsipareigojimą priėmimo dienos informuoja pardavėją ar paslaugų teikėją ir nurodo apie jo pareigą paskelbti šį išsipareigojimą savo interneto svetainėje, jeigu tokią pardavėjas ar paslaugų teikėjas turi. Pardavėjui ar paslaugų teikėjui nepateikus rašytinio išsipareigojimo Tarnybos komisija priima nutarimą, kuriuo nusprendžia pripažinti, kad vartojimo sutarties sąlyga ar tam tikros sąlygos yra nesąžiningos, ir įpareigoti pardavėją, paslaugų teikėją netaikyti šių sąlygų sudarant naujas vartojimo sutartis ir vykdant sudarytas vartojimo sutartis. Pažymėtina, kad Tarnybos Komisijos nutarimai priimti dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo išnagrinėjus vartojimo sutartis yra vieši ir skelbiami Tarnybos interneto svetainėje. Be to, suinteresuoti asmenys, nesutinkantys su Tarnybos nutarimais, priimtais dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo išnagrinėjus vartojimo sutartis, turi teisę pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teisme Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys, kad Tarnyba, gavusi informaciją apie vartojimo sutarčių sąlygų, kurios buvo pripažintos nesąžiningomis, tolesnį taikymą po atitinkamo teismo sprendimo ar Tarnybos nutarimo įsiteisėjimo, taip pat už Tarnybos patvirtintų verslininko rašytinių įsipareigojimų netaikyti nesąžininga pripažintos sąlygos nesilaikymą, galimą vartotojų teisių pažeidimą išnagrinėtų ir Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 40 straipsnyje nurodytas sankcijas paskirtų per įmanomai trumpesnę terminą, tačiau ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo skundo gavimo Tarnyboje dienos ar nutarimo pradėti vartotojų teisių pažeidimo nagrinėjimo procedūrą priėmimo dienos (Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 44 straipsnio 5 dalis). Pažeidimų nagrinėjo tvarka reglamentuota Vartotojų teisių apsaugos įstatyme, 2021 m. rugpjūčio 9 d. Tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. 1-206 „Dėl Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 40 straipsnyje įtvirtintų pažeidimų nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 40 straipsnyje įtvirtintų pažeidimų nagrinėjimo tvarkos apraše bei 2021 m. gruodžio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1069 „Dėl Baudų už vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymą dydžio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Baudų už vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymą dydžio nustatymo tvarkos apraše. Pažymėtina, jog visais atvejais, sprendimą dėl sankcijos skyrimo už aukščiau minėtus pažeidimus priimtų Tarnybos direktoriaus įsakymu sudaryta komisija, atsižvelgdama į teisės aktų, nustatančių baudų už vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymą, reikalavimus.

Apibendrinant vartojimo sutarčių nagrinėjimo dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo procedūrą pažymėtina, kad sprendimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo priima Komisija, prašymų dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo tvarką išsamiai nustato Vartojimo sutarčių dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo taisyklės ir Vartotojų teisių apsaugos įstatymas, numatyti aiškūs sprendimo atsisakyti pradėti vartojimo sutarties nagrinėjimą dėl nesąžiningų sąlygų nustatymo atvejais, priimti sprendimai yra vieši, be to, pardavėjas ar paslaugų teikėjas nesutinkantis su Tarnybos Komisijos sprendimu turi teisę kreiptis į teismą, todėl korupcijos pasireiškimo tikimybė šioje srityje yra minimali.

Nors korupcijos pasireiškimo tikimybė Tarnyboje yra minimali, tačiau Tarnyba siekdama užtikrinti, kad nebūtų rizikos veiksnių galinčių lemti korupcijos pasireiškimą atlieka tolerancijos korupcijai tyrimą, rengia darbuotojams mokymus, kurių metu yra atnaujinamos bei gilinamos jau turimos žinios.

Direktorė

Goda Aleksaitė